

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور

۳۳. بخش آب

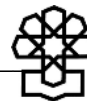
معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات زیربنایی

کد موضوعی: ۲۵۰
شماره مسلسل: ۱۳۴۲۲
دی‌ماه ۱۳۹۲

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۲	۱. مقایسه فصل منابع آب با سایر فصول بودجه
۴	۲. نگاهی به اعتبارات بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳
۵	۱-۲. اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برنامه‌های مختلف بخش آب
۸	۲-۲. اعتبارات بخش آب از ردیف‌های متفرقه در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳
۱۰	۳. بررسی کارشناسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ در بخش آب
۱۰	۱-۳. ظرفیت‌های پیش‌بینی شده در احکام لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ در بخش آب
۱۱	۲-۳. وضعیت تعداد و سال اتمام طرح‌های بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳
۱۲	۳-۳. طرح‌های جدید بخش آب مندرج در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳
۱۳	۴-۳. نکات قابل توجه و برخی پیشنهادها در مورد لایحه بودجه سال ۱۳۹۳، بخش آب
۱۵	جمع‌بندی
۱۶	منابع و مأخذ

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور ۳۳. بخش آب

چکیده

در این گزارش اعتبارات بخش آب کشور در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ مورد بررسی قرار گرفته است. برنامه‌های بخش آب در بودجه تحت فصل مستقل منابع آب و فصل مسکن و عمران شهری، روستایی و عشایری (تحت عناوین برنامه سامانه‌های پساب و فاضلاب و برنامه آب شهری و روستایی) درج می‌شود. در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳، بخش آب (آب و فاضلاب و امور آب) در بین سایر بخش‌ها از بالاترین اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برخوردار است. میزان بالای اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بخش آب که در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ برابر با ۵۶,۳۶۰,۲۸۶,۰۰۰ میلیون ریال (۲۳/۸ درصد اعتبارات کل فصول بودجه) است، به دلیل حجم بالای سرمایه‌گذاری مخصوص به طرح‌های این بخش می‌باشد. اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بخش آب و فاضلاب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ برابر با ۱۶,۸۱۵,۵۸۸ میلیون ریال و همچنین اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مربوط به بخش امور آب برابر با ۳۹,۵۴۴,۶۹۸ میلیون ریال است. در بین برنامه‌های بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ به ترتیب برنامه‌های تأمین و عرضه، سامانه‌های پساب و فاضلاب، آب شهری و روستایی و برنامه توسعه منابع آب در حوضه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک از بیشترین اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی برخوردارند.

اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی تمام برنامه‌های بخش آب بجز برنامه‌های آب شهری و آب روستایی در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ نسبت به اعتبارات سال قبل کاهش داشته و در بعضی از موارد کاهش مذکور چشمگیر می‌باشد. توجه به اولویت مهار آب‌های مرزی خروجی از کشور، توجه بیشتر به حفاظت و صیانت از آب‌های زیرزمینی، در نظر گرفتن وجوه حاصله از فروش و واگذاری‌های اموال وزارت نیرو برای طرح‌های این بخش، تعیین سهم دقیق انتشار اوراق مشارکت برای بخش آب در لایحه بودجه، توجه بیشتر به خرید تضمینی آب و پساب از بخش خصوصی، لحاظ کردن سهم ریالی طرح‌های فاینانس و ارائه تمهید مناسب در لایحه بودجه جهت تسویه بدهی بخش آب پیمانکاران از موارد مهمی هستند که باید در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور مورد توجه قرار گیرند.

مقدمه

بودجه‌ریزی سالیانه دارای جهت‌گیری‌های زمانی مشخص بوده و به‌عنوان گامی است که گام‌های سال بعد را مشخص می‌کند. بودجه سالیانه رابطه تنگاتنگی با برنامه‌های توسعه پنج‌ساله دارد و حسن تدوین آن، برآورد اهداف برنامه‌های توسعه پنج‌ساله را به‌دنبال خواهد داشت. بخش آب (آب و فاضلاب و امور آب) به‌دلیل اهمیت و تأثیری که روی سایر بخش‌ها دارد، در لوایح و قوانین سالیانه بودجه کل کشور طی فصل جداگانه منابع آب و بعضی از برنامه‌های فصل مسکن و عمران شهری، روستایی و عشایری مورد توجه قرار می‌گیرد. این بخش در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ بین سایر بخش‌ها از بیشترین رقم اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای با اعتباری بالغ بر ۵۶,۳۶۰,۲۸۶ میلیون ریال (۲۳/۸ درصد اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای کل فصول بودجه) برخوردار است. در این گزارش ابتدا جایگاه فصل منابع آب نسبت به سایر فصول در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ سنجیده شده و سپس برنامه‌های بخش آب، ذکر شده در لایحه بودجه و اعتبارات آنها مورد بررسی قرار گرفته و در انتها نیز تحلیل‌های کارشناسی، نکات مورد توجه و پیشنهادها ارائه می‌شوند.

۱. مقایسه فصل منابع آب با سایر فصول بودجه

بخش آب شامل زیربخش‌های آب و فاضلاب و امور آب از طرفی به‌دلیل ارتباط مستقیم با پروژه‌های عمرانی کشور و از طرف دیگر به‌دلیل حجم بالای سرمایه‌گذاری‌ها در این رابطه، در بین فصول بودجه از اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بالایی برخوردار است. به‌طوری که مجموع اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و استانی آن در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ برابر با ۵۶,۳۶۰,۲۸۶ میلیون ریال است که این مقدار در حدود ۲۳/۸ درصد کل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و استانی لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ است. جدول ۱ و شکل ۱ مقایسه اعتبارات هزینه‌ای ملی و استانی و اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و استانی را به تفکیک فصول مختلف بودجه نشان می‌دهند.

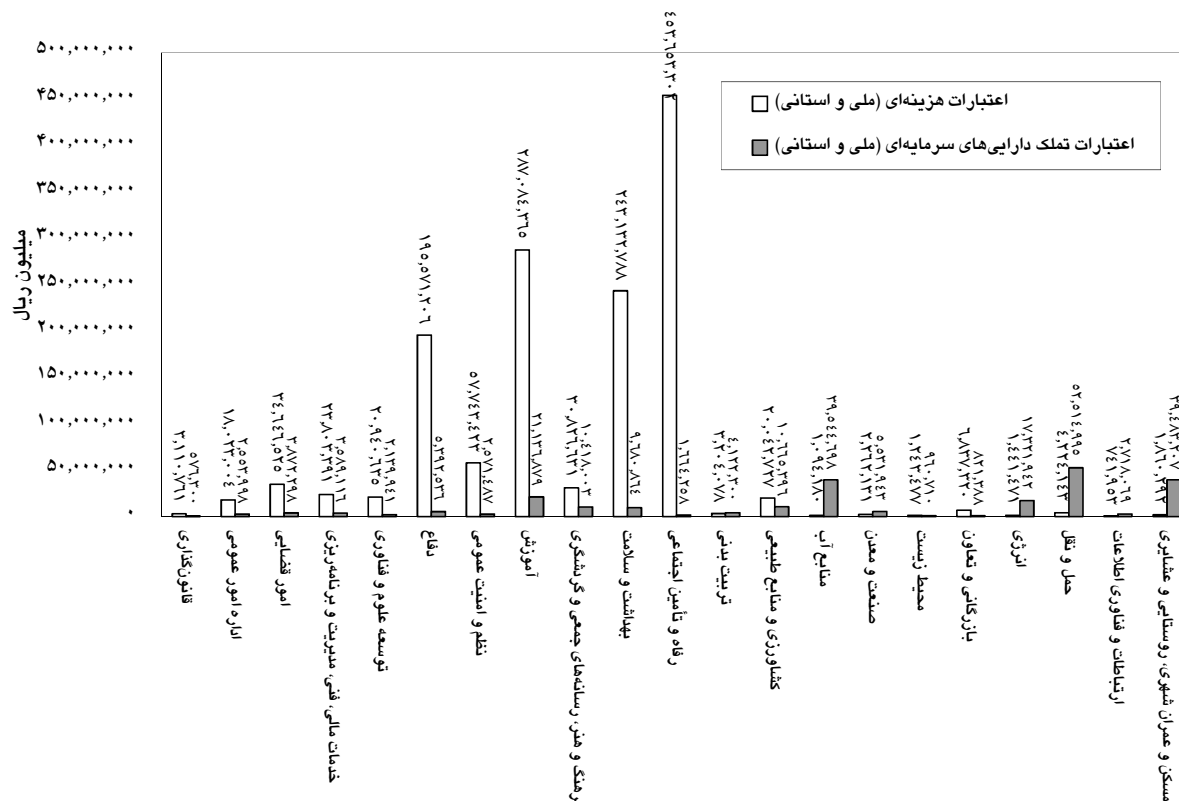
جدول ۱. مقایسه اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و استانی

به تفکیک فصول مختلف بودجه (میلیون ریال)

عنوان فصل	اعتبارات هزینه‌ای (ملی و استانی)	درصد از کل	اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (ملی و استانی)	درصد از کل
قانونگذاری	۳,۱۱۰,۷۶۱	۰/۲	۵۷۶,۳۰۰	۰/۲
اداره امور عمومی	۱۸,۰۲۳,۰۰۴	۱/۳	۲,۵۵۳,۹۹۸	۱/۱
امور قضایی	۳۴,۶۴۶,۵۲۵	۲/۵	۳,۸۷۲,۲۹۸	۱/۶
خدمات مالی، فنی، مدیریت و برنامه‌ریزی	۲۳,۸۰۳,۳۹۱	۱/۷	۳,۵۸۹,۱۱۶	۱/۵
توسعه علوم و فناوری	۲۰,۹۴۰,۶۳۵	۱/۵	۲,۱۳۹,۹۴۱	۰/۹
دفاع	۱۹۵,۵۷۱,۲۰۶	۱۳/۹	۵,۳۹۲,۵۳۶	۲/۳
نظم و امنیت عمومی	۵۷,۷۴۳,۴۲۳	۴/۱	۲,۵۷۱,۴۸۷	۱/۱
آموزش	۲۸۷,۰۸۴,۳۶۵	۲۰/۳	۲۱,۱۳۶,۸۷۹	۸/۹
فرهنگ و هنر، رسانه‌های جمعی و گردشگری	۳۰,۸۲۶,۶۳۱	۲/۲	۱۰,۴۱۸,۰۰۳	۴/۴
بهداشت و سلامت	۲۴۳,۱۳۲,۷۸۸	۱۷/۲	۹,۶۸۰,۸۶۴	۴/۱
رفاه و تأمین اجتماعی	۴۵۳,۶۵۳,۳۰۲	۳۲/۱	۱,۶۶۴,۲۵۸	۰/۷
تربیت بدنی	۳,۲۰۴,۰۷۸	۰/۲	۴,۱۲۲,۳۰۰	۱/۷
کشاورزی و منابع طبیعی	۲۰,۰۴۲,۷۲۷	۱/۴	۱۰,۶۶۵,۳۹۶	۴/۵
منابع آب	۱,۰۹۴,۱۸۰	۰/۱	۳۹,۵۴۴,۶۹۸	۱۶/۷
صنعت و معدن	۲,۲۶۲,۱۳۱	۰/۲	۵,۵۳۱,۹۴۳	۲/۳
محیط زیست	۱,۲۴۳,۴۷۷	۰/۱	۹۶۰,۷۱۰	۰/۴
بازرگانی و تعاون	۶,۸۳۷,۳۲۰	۰/۵	۸۲۱,۳۸۸	۰/۳
انرژی	۱,۴۴۱,۴۷۱	۰/۱	۱۷,۳۲۱,۹۴۲	۷/۳
حمل و نقل	۴,۲۲۴,۱۴۳	۰/۳	۵۲,۵۱۴,۹۹۵	۲۲/۱
ارتباطات و فناوری اطلاعات	۷۴۱,۹۵۳	۰/۱	۲,۷۱۸,۰۶۹	۱/۱
مسکن و عمران شهری، روستایی و عشایری	۱,۸۶۰,۲۹۲	۰/۱	۳۹,۴۸۳,۲۰۷	۱۶/۶
جمع کل	۱,۴۱۱,۴۸۷,۸۰۳	۱۰۰	۲۳۷,۲۸۰,۳۲۸	۱۰۰

مآخذ: لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور، ماده واحده و جداول کلان منابع و مصارف بودجه.

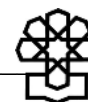
شکل ۱. مقایسه اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و استانی
به تفکیک فصول مختلف بودجه

با توجه به میزان بالای اعتبار طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در بخش آب، حسن تدوین بودجه‌های سالیانه این بخش از اهمیت خاصی برخوردار است. در این راستا تخصیص بودجه براساس اهمیت و اولویت طرح‌های این بخش که با توجه به سایر معیارهای مؤثر صورت می‌گیرد، می‌تواند در نیل به این هدف به‌عنوان گامی مهم تلقی شود.

۲. نگاهی به اعتبارات بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳

در این بخش اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مربوط به برنامه‌های مختلف بخش آب مندرج در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ و روند تغییرات آنها نسبت به رقم مصوب سال قبل مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱-۲. اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برنامه‌های مختلف بخش آب

جدول ۲ و شکل ۲ مجموع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و استانی را برای برنامه‌های مختلف بخش آب (امور آب و آب و فاضلاب) در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ نشان می‌دهد. همان‌طور که از جدول ۲ مشخص است، اعتبارات مربوط به امور آب (شامل برنامه‌های تأمین و عرضه آب، بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب، مهندسی رودخانه‌ها و سواحل، توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک، پژوهش‌های کاربردی و مقاوم‌سازی ساختمان‌ها) برابر با ۳۹,۵۴۴,۶۹۸ میلیون ریال و اعتبارات مربوط به آب و فاضلاب (شامل برنامه‌های سامانه‌های پساب و فاضلاب و آب شهری و روستایی) برابر با ۱۶,۸۱۵,۵۸۸ میلیون ریال است. در نتیجه کل اعتبارات بخش آب مندرج در فصول منابع آب و مسکن و عمران شهری، روستایی و عشایری برابر با ۵۶,۳۶۰,۲۸۶ میلیون ریال می‌باشد. براساس جدول ۲ در بین برنامه‌های بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ به ترتیب برنامه‌های تأمین و عرضه، سامانه‌های پساب و فاضلاب، آب شهری و روستایی و برنامه توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک از بیشترین اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی برخوردارند.

جدول ۲. مجموع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و استانی بخش آب

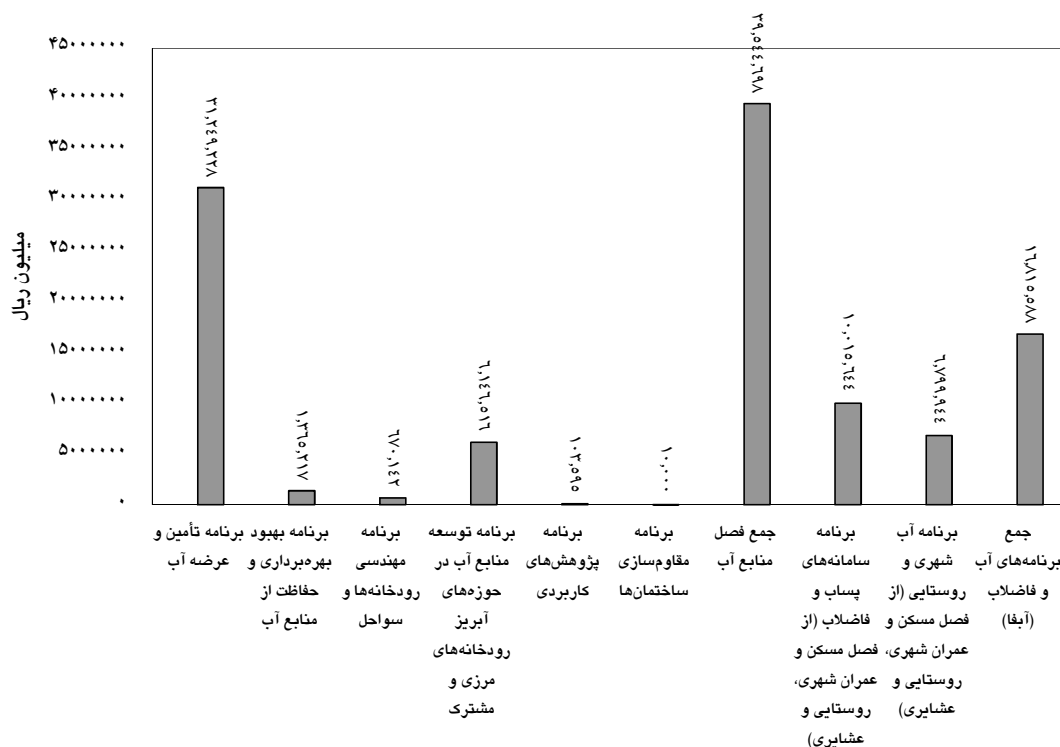
(میلیون ریال)

در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳

برنامه	لایحه سال ۱۳۹۳
برنامه تأمین و عرضه آب	۳۱,۲۴۹,۲۲۸
برنامه بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب	۱,۳۶۵,۲۱۷
برنامه مهندسی رودخانه‌ها و سواحل	۶۷۰,۱۴۲
برنامه توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک	۶,۱۴۶,۵۱۶
برنامه پژوهش‌های کاربردی	۱۰۳,۵۹۵
برنامه مقاوم‌سازی ساختمان‌ها	۱۰,۰۰۰
جمع فصل منابع آب	۳۹,۵۴۴,۶۹۸
برنامه سامانه‌های پساب و فاضلاب (از فصل مسکن و عمران شهری، روستایی و عشایری)	۱۰,۰۱۵,۶۴۴
برنامه آب شهری و روستایی (از فصل مسکن و عمران شهری، روستایی و عشایری)	۶,۷۹۹,۹۴۴
جمع برنامه‌های آب و فاضلاب (آبفا)	۱۶,۸۱۵,۵۸۸

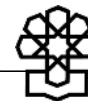
مأخذ: پیوست شماره ۴ لایحه بودجه سال ۱۳۹۳.

شکل ۲. مجموع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و استانی
بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳

مقایسه اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی مربوط به بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ و قانون بودجه سال ۱۳۹۲ طی جدول ۳ و شکل ۳ نشان داده شده‌اند. بر این اساس مجموع اعتبارات عمرانی ملی زیربخش‌های امور آب و آب و فاضلاب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ نسبت به رقم مصوب در قانون بودجه سال ۱۳۹۲ به ترتیب کاهش‌های ۲۹/۹ و ۳۶/۹ درصدی را داشته‌اند. در این راستا قابل ذکر است که رقم اعتبارات تمام برنامه‌های بخش آب به غیر از برنامه آب شهری و روستایی در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۲ کاهش یافته‌اند.

در بین برنامه‌های اساسی بخش آب، برنامه‌های سامانه‌های پساب و فاضلاب، مهندسی رودخانه‌ها و سواحل، بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب، تأمین و عرضه و برنامه توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک به ترتیب کاهش‌های ۴۹/۲، ۴۴/۵، ۴۴/۳ و ۳۱/۴ درصدی را از خود نشان می‌دهند. این امر درحالی است که رقم مربوط به برنامه آب شهری و روستایی از افزایش ۵۲۷/۱ درصدی برخوردار بوده است.

جدول ۳. مقایسه اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی بخش آب در قانون بودجه سال ۱۳۹۲

(میلیون ریال)

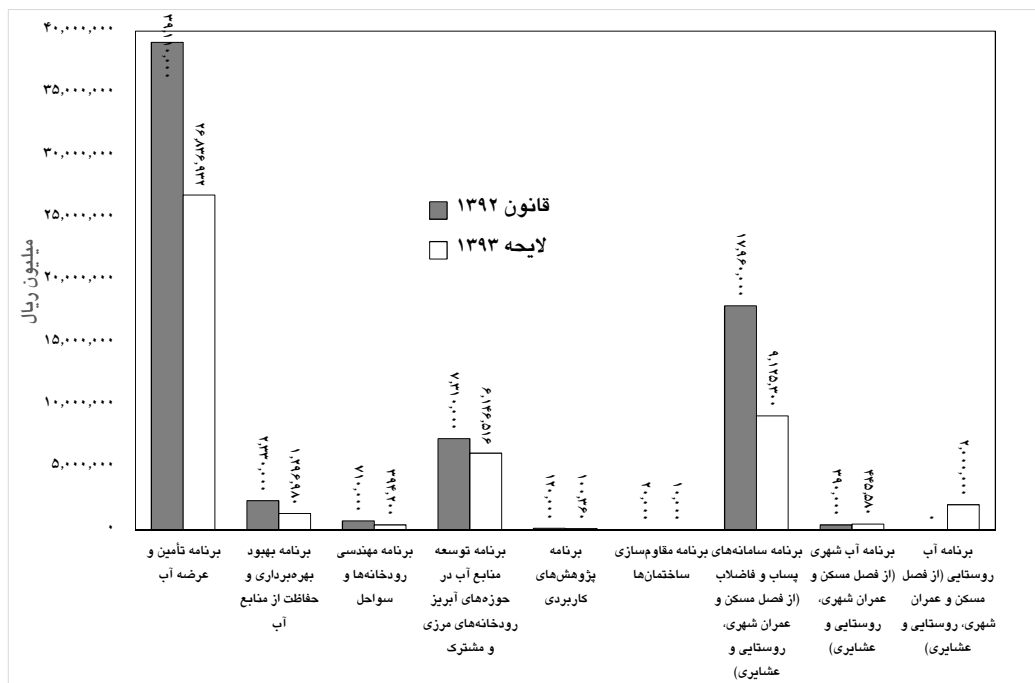
و لایحه بودجه سال ۱۳۹۳

برنامه	قانون ۱۳۹۲	لایحه ۱۳۹۳	درصد افزایش
برنامه تأمین و عرضه آب	۳۹,۱۱۰,۰۰۰	۲۶,۸۳۶,۹۳۲	-۳۱/۴
برنامه بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب	۲,۳۳۰,۰۰۰	۱,۲۹۶,۹۸۰	-۴۴/۳
برنامه مهندسی رودخانه‌ها و سواحل	۷۱۰,۰۰۰	۳۹۴,۲۰۰	-۴۴/۵
برنامه توسعه منابع آب در حوزه‌های آبریز رودخانه‌های مرزی و مشترک	۷,۳۱۰,۰۰۰	۶,۱۴۶,۵۱۶	-۱۵/۹
برنامه پژوهش‌های کاربردی	۱۲۰,۰۰۰	۱۰۰,۳۶۰	-۱۶/۴
برنامه مقاوم‌سازی ساختمان‌ها	۲۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	-۵۰/۰
جمع فصل منابع آب	۴۹,۶۰۰,۰۰۰	۳۴,۷۸۴,۹۸۸	-۲۹/۹
برنامه سامانه‌های پساب و فاضلاب (از فصل مسکن و عمران شهری، روستایی و عشایری)	۱۷,۹۶۰,۰۰۰	۹,۱۲۵,۳۰۰	-۴۹/۲
برنامه آب شهری (از فصل مسکن و عمران شهری، روستایی و عشایری)	۳۹۰,۰۰۰	۴۴۵,۵۸۰	۱۴/۳
برنامه آب روستایی (از فصل مسکن و عمران شهری، روستایی و عشایری)	۰	۲,۰۰۰,۰۰۰	-
جمع برنامه‌های آب و فاضلاب (آبفا)	۱۸,۳۵۰,۰۰۰	۱۱,۵۷۰,۸۸۰	-۳۶/۹

مأخذ: پیوست شماره ۴ لایحه بودجه سال ۱۳۹۲ و استعلام از وزارت نیرو (معاونت برنامه‌ریزی و امور اقتصادی).

شکل ۳. مقایسه اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی بخش آب در قانون بودجه سال ۱۳۹۲

و لایحه بودجه سال ۱۳۹۳

۲-۲. اعتبارات بخش آب از ردیف‌های متفرقه در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳

علاوه بر اعتبارات ذکر شده ذیل فصل‌های منابع آب و مسکن و عمران شهری، روستایی و عشایری برای برنامه‌های بخش آب، این بخش از اعتبارات بعضی از ردیف‌های متفرقه در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ نیز برخوردار خواهد بود. ردیف‌های مذکور به‌طور عمده به اعتبارات مربوط به اوراق مشارکت، کمک‌زبان شرکت‌های آب منطقه‌ای و آب و فاضلاب، تعهدات مربوط به سفر مقام معظم رهبری و برخی از طرح‌های خاص تعلق دارد. لازم به ذکر است که به‌دلیل مشترک بودن برخی از این ردیف‌ها با بخش‌های دیگر، کل سهم دقیق بخش آب را از آنها نمی‌توان تعیین کرد. جدول ۴ اعتبارات ردیف‌های متفرقه مرتبط با بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور را نشان می‌دهد.

جدول ۴. اعتبارات ردیف‌های متفرقه وزارت نیرو مرتبط با بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور

(میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	موضوع	لایحه ۱۳۹۳
۱۰۴۰۰۰-۲	تعهدات پرداخت نشده بودجه مصوب سال‌های قبل، موضوع مواد (۶۳) و (۶۴) قانون محاسبات عمومی کشور (تملك دارایی‌های سرمایه‌ای)	۳,۵۰۰,۰۰۰
۱۰۲۰۰۰-۱	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران - بازپرداخت اصل اوراق مشارکت طرح‌های تملك دارایی‌های سرمایه‌ای دولت	۱۳,۷۳۹,۰۰۰
۱۰۵۰۰۰-۶	وزارت نیرو - بازپرداخت تعهدات ارزی (فاینانس)	۵۰۰,۰۰۰
۱۰۵۰۰۰-۱۳	بازپرداخت بدهی و اقساط آژانس همکاری‌های بین‌المللی ژاپن	۷,۲۵۰,۰۰۰
۱۰۵۰۰۰-۱۴	بازپرداخت بدهی و اقساط آژانس همکاری‌های بین‌المللی ژاپن بابت فاز ۱ و ۲ نیروگاه مسجد سلیمان	۷۳۹,۰۵۰
۵۱۰۰۰۰-۴	اعتبار طرح‌های مربوط به تعهدات سفر مقام معظم رهبری - کمک	۱۰,۰۰۰,۰۰۰
۵۲۰۰۰۰-۹	زیرساخت مسکن مهر (سهم دولت)	۲,۰۰۰,۰۰۰
۵۲۰۰۰۰-۱۵	کمک زیان شرکت‌های آب منطقه‌ای (هزینه‌ای)	۴۰۰,۰۰۰
۵۲۰۰۰۰-۱۶	کمک زیان شرکت‌های آب و فاضلاب روستایی (هزینه‌ای)	۱,۳۰۰,۰۰۰
۵۲۰۰۰۰-۱۸	هزینه‌های صدور پروانه‌های ساختمانی، عوارض شهرداری، هزینه‌های انشعاب آب و فاضلاب و برق و گاز برای یکبار	۵۰,۰۰۰
۵۳۰۰۰۰-۸	شرکت‌های سهامی آب منطقه‌ای و سازمان آب و برق خوزستان - اجرای طرح‌های علاج‌بخشی سفره‌های زیرزمینی	۹۰,۰۰۰
۵۳۰۰۰۰-۱۲	بازپرداخت بدهی آب و برق و فاضلاب و گاز نیروهای مسلح (هزینه‌ای)	۸۴۴,۷۷۳
۵۳۰۰۰۰-۲۳	شرکت‌های سهامی آب منطقه‌ای و سازمان آب و برق خوزستان - موضوع ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت	۴۰۰,۰۰۰
۵۳۰۰۰۰-۱۰۷	شرکت سهامی آب منطقه‌ای کهگیلویه و بویراحمد - تکمیل آبرسانی دشت امامزاده جعفر و ساماندهی رودخانه‌های باشت و دیل	۲۰۰,۰۰۰
۵۵۰۰۰۰-۱۵	آبرسانی از ارس جلقا به دریاچه ارومیه	۳۰۰,۰۰۰
۵۵۰۰۰۰-۳۴	کمک به طرح‌های تأسیسات فاضلاب شهری اولویت‌دار با مشارکت بخش خصوصی	۴۰۰,۰۰۰
۵۵۰۰۰۰-۴۰	کمک به اجرای طرح‌های مشارکت با بخش خصوصی موضوع تبصره «۸» قانون	۲,۰۰۰,۰۰۰
۵۵۰۰۰۰-۵۱	طرح‌های مطالعاتی و اجرایی موضوع جدول شماره (۲۰) ۱	۵۰۰,۰۰۰
۵۵۰۰۰۰-۵۹	وزارت نیرو - کمک به تأمین آب و برق شهرستان ابوموسی	۲۰۰,۰۰۰
۵۵۰۰۰۰-۶۰	مطالعه و طراحی طرح نجات دریاچه ارومیه (هزینه‌ای - تملك)	۲۰۰,۰۰۰
۶۰۰۰۰۰-۳	بانک مرکزی - سود اوراق مشارکت منتشر شده بابت طرح‌های عمرانی (هزینه‌ای)	۶,۸۷۵,۰۰۰
۵۵۰۰۰۰-۵۷	کمک به توسعه زیربنای روستایی، تکمیل مجتمع‌های آبرسانی و زیرساخت‌های نواحی صنعتی و کمک‌های فنی و اعتباری به توسعه اشتغال روستایی	۱,۵۰۰,۰۰۰

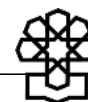
مأخذ: لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ کشور.

۳. بررسی کارشناسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ در بخش آب

۳-۱. ظرفیت‌های پیش‌بینی شده در احکام لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ در بخش آب

با توجه به اهمیت بخش آب، احکام متعددی در ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ به‌طور مستقیم و غیرمستقیم به اعتبارات این بخش می‌پردازد. به‌طور کلی ظرفیت‌های پیش‌بینی شده برای بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ را می‌توان به‌شرح ذیل بیان کرد:

- انتشار اوراق مشارکت با تضمین دولت تا سقف ۳۰,۰۰۰ میلیارد ریال،
- انتشار اوراق مشارکت با تضمین شرکت تا سقف ۱۵۰,۰۰۰ میلیارد ریال،
- اجازه واگذاری اوراق مشارکت فروش نرفته هر طرح، به پیمانکاران، مشاوران و تأمین‌کنندگان تجهیزات همان طرح در سقف مطالبات طرح با تأیید ذیحساب و رئیس دستگاه اجرایی و معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور،
- مجوز انتشار اسناد خزانه اسلامی برای دیون طرح‌ها تا سقف ۳۰,۰۰۰ میلیارد ریال،
- اجازه استفاده از تسهیلات فاینانس خارجی،
- مجوز استفاده از تسهیلات صندوق توسعه ملی به‌صورت ریالی برای طرح‌های آب و کشاورزی و صنعت،
- مجوز پرداخت و یا تسویه بدهی‌های قانونی دولت به بخش غیردولتی از محل منابع حاصل از واگذاری‌ها با اعلام سازمان حسابرسی و یا ذیحساب دستگاه پس از تأیید معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی،
- اخذ عوارض (۱۰۰ ریال به‌ازای هر مترمکعب) از مصرف آب شهری برای آبرسانی به روستاها،
- مشارکت بهره‌برداران در احداث شبکه‌های فرعی، آب‌بندان‌ها و سیستم‌های نوین آبیاری و انتقال آب تا مزارع،
- ابقای بند «۱۲۶» قانون بودجه سال ۱۳۹۲ درخصوص تشکیل شرکت پروژه و مشارکت بخش غیردولتی در اجرای پروژه‌های عمرانی،
- مجوز واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای با پیشرفت کمتر از ۵۰ درصد به بخش غیردولتی و هزینه‌کرد منابع حاصله به‌منظور کمک‌های فنی و اعتباری و یا تکمیل پروژه‌های در دست اجرا،
- امکان جابجایی اعتبارات بین طرح‌ها برای تأمین پیش‌پرداخت ریالی فاینانس خارجی،
- تعیین تکلیف رابطه مالی بین شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات آب و برق و خزانه‌داری کل کشور،

- تکلیف وزارت نفت به پرداخت هزینه‌های برق‌دار کردن ۲۰ درصد چاه‌های آب کشاورزی،
- ایجاد طرح تملک ملی و مستقل آبرسانی به روستاها با اعتبار ۲,۰۰۰ میلیارد ریال،
- ایجاد طرح تملک جدید مدیریت و بهره‌وری در صنعت آب و برق با اعتبار ۱,۰۰۰ میلیارد ریال،
- ایجاد ردیف‌های وامی مورد نیاز برای شبکه خداآفرین، شبکه قره‌سو و زرین‌گل و ایجاد فاضلاب شهرهای اولویت‌دار استان گیلان و ردیف‌های ریالی فاضلاب رامسر و آمل،
- احیای بودجه شرکت سهامی مادر تخصصی ساتکاب در پیوست شماره ۳ لایحه بودجه سال ۱۳۹۳.

۲-۳. وضعیت تعداد و سال اتمام طرح‌های بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳

کل تعداد طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بخش آب در ردیف‌های مختلف در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ تقریباً برابر با ۸۰۰ طرح می‌باشد که از این میان تعداد ۲۴۰ طرح مربوط به طرح‌های ملی و ۵۶۰ طرح مربوط به طرح‌های استانی می‌باشد. سال اتمام اکثریت قریب به اتفاق این طرح‌ها در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ در سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ ذکر شده است. جدول ۵، درصد تعداد طرح‌های مربوط به برنامه‌های مختلف بخش آب و جدول ۶، درصد مربوط به سال اتمام طرح‌های بخش آب را نشان می‌دهد.

جدول ۵. درصد تعداد طرح‌های مربوط به برنامه‌های مختلف بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳

برنامه	ملی	استانی
سدسازی	۲۶/۲	۱۳/۲
انتقال آب و آبرسانی	۱۹/۰	۱۹/۰
شبکه‌های آبیاری و زهکشی	۳۵/۴	۱۲/۶
مطالعاتی و پژوهش‌های کاربردی	۱۱/۵	۷/۷
مهندسی رودخانه‌ها و سواحل	۲/۵	۱/۹
بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب	۱/۸	۹/۹
سامانه‌های پساب و فاضلاب	۲/۲	۳۴/۹
آب شهری و روستایی	۱/۴	۰/۸
جمع	۱۰۰	۱۰۰

مآخذ: لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور و پیوست شماره ۱ اعتبار طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای.

جدول ۶. درصد تعداد سال اتمام طرح‌های بخش آب
در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳

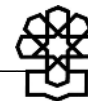
سال اتمام	ملی	استانی
۱۳۹۳	۳۳/۲	۲۹/۳
۱۳۹۴	۶۴/۷	۶۳/۷
۱۳۹۶	۰/۰	۱/۶
۱۳۹۷	۱/۷	۰/۰
۱۳۹۹	۰/۴	۰/۰
نامعلوم	۰/۰	۵/۴
جمع	۱۰۰	۱۰۰

مأخذ: همان.

براساس جدول ۵ بیشترین تعداد طرح‌های ملی مربوط به طرح‌های شبکه‌های آبیاری و زهکشی، سدسازی و انتقال آب و آبرسانی به ترتیب با ۳۵/۴، ۲۶/۲ و ۱۹/۰ درصد از کل طرح‌های ملی و بیشترین تعداد طرح‌های استانی مربوط به طرح‌های سامانه‌های پساب و فاضلاب، انتقال آب و آبرسانی و سدسازی به ترتیب با ۳۴/۹، ۱۹/۰ و ۱۳/۲ درصد از کل طرح‌های استانی می‌باشد. همچنین براساس جدول ۶، ۹۷/۹ درصد طرح‌های ملی بخش آب و ۹۳/۰ درصد طرح‌های استانی بخش آب در سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ به اتمام می‌رسند.

۳-۳. طرح‌های جدید بخش آب مندرج در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳

براساس لایحه بودجه سال ۱۳۹۳، تعداد ۸ ردیف جدید برای طرح‌های جدید بخش آب ایجاد شده است که مهمترین آنها ردیف ۴۰۹۰۲۲۳۷ با موضوع تکمیل مجتمع‌های آبرسانی اولویت‌دار روستایی با اعتبار ۲,۰۰۰,۰۰۰ میلیون ریال و ردیف ۴۰۶۱۸۰۱۷ با موضوع مدیریت و بهره‌وری در صنعت آب و برق با اعتبار ۱,۰۰۰,۰۰۰ میلیون ریال می‌باشد. جدول ۷ فهرست طرح‌های جدید مندرج در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ را نشان می‌دهد.

جدول ۷. طرح‌های جدید مندرج در پیوست شماره ۱ لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور

(میلیون ریال)

ردیف	شماره طبقه‌بندی	عنوان	دستگاه اجرایی	لایحه سال ۱۳۹۳
۱	۴۰۹۰۲۲۳۷	تکمیل مجتمع‌های آبرسانی اولویت‌دار روستایی	وزارت نیرو	۲,۰۰۰,۰۰۰
۲	۴۰۶۱۸۰۱۷	مدیریت و بهره‌وری در صنعت آب و برق	وزارت نیرو	۱,۰۰۰,۰۰۰
۳	۴۰۲۰۱۷۶۴	مطالعه طرح‌های تأمین و انتقال آب در حوضه‌های آبریز کشور	وزارت نیرو	۱۵۰,۰۰۰
۴	۴۰۲۰۱۷۶۶	مطالعه انتقال آب به شهرهای شمال کرمان	شرکت سهامی آب منطقه‌ای کرمان	۱۰,۰۰۰
۵	۴۰۹۰۱۵۰۵	ایجاد تأسیسات فاضلاب شهرهای اولویت‌دار مازندران - ریالی	شرکت آب و فاضلاب مازندران	۱۴۳,۰۰۰
۶	۴۰۲۰۱۷۶۵	ساختمان شبکه‌های آبیاری و زهکشی قره‌سو و زرین‌گل - وامی	شرکت سهامی آب منطقه‌ای گلستان	۱,۰۰۰
۷	۴۰۲۰۴۰۶۶	ساختمان شبکه آبیاری و زهکشی خداآفرین - وامی	شرکت سهامی آب منطقه‌ای اردبیل	۱,۰۰۰
۸	۴۰۹۰۱۵۰۴	ایجاد تأسیسات فاضلاب شهرهای اولویت‌دار گیلان - وامی	شرکت آب و فاضلاب گیلان	۱,۰۰۰

مأخذ: لایحه بودجه سال ۱۳۹۳، پیوست شماره ۱.

۳-۴. نکات قابل توجه و برخی پیشنهادها در مورد لایحه بودجه سال ۱۳۹۳، بخش آب

- همان‌طور که جدول ۳ نشان می‌دهد، اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی تمام برنامه‌های بخش آب بجز برنامه‌های آب شهری و آب روستایی در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ نسبت به رقم مصوب در قانون بودجه سال ۱۳۹۲ کاهش داشته و در بعضی از موارد، کاهش مذکور چشمگیر می‌باشد. البته لازم به ذکر است که ردیف مربوط به برنامه آب روستایی در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ جدید بوده و اعتبارات مشابهی برای آن در قوانین بودجه سال‌های قبل موجود نمی‌باشد. اگرچه این اقدام مورد تأیید می‌باشد ولی لازم به ذکر است که توجه بیشتر به این بخش در جهت تسریع تکمیل مجتمع‌های آبرسانی روستایی مورد تأکید است.

- با توجه به اولویت مهار آب‌های مرزی خروجی از کشور (به‌خصوص آب‌های مرزی غرب کشور) و اینکه هرگونه تأخیر در اجرای این طرح‌ها، در سال‌های بعد، سبب ایجاد حبابه در کشورهای همسایه خواهد شد و همچنین تأکیدات شورای عالی امنیت ملی، لازم است تا برنامه جامع‌تری جهت نیل به اهداف بخش آب در این برنامه اتخاذ گردد. با توجه به اهمیت موضوع، یک راه مناسب برای تأمین اعتبارات این برنامه، استفاده از اوراق مشارکت با تضمین دولت می‌باشد. در جزء «۳» بند

«۳۸» ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۹۲ مبلغ ۱۲,۰۰۰ میلیارد ریال از این طریق برای تسریع در اجرای مهار آب‌های مرزی خروجی در نظر گرفته شده است.

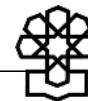
- از آنجایی که در بندهای «الف» ماده (۱۴۰) و نیز بندهای «الف» و «ب» ماده (۱۴۱) قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران، موضوع حمایت از تشکل‌ها، اصلاح تخصیص‌ها و نیز صدور اسناد بهره‌برداری به وزارت نیرو تکلیف شده است، لازم است تا جهت‌گیری تخصیص‌های مرتبط با این امر در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ همخوانی لازم را دارا باشد. همچنین با توجه به شرایط نامناسب منابع آب زیرزمینی و لزوم حفاظت از این منابع، لازم است تا توجه مناسبی به پروژه‌های تعادل‌بخشی و نیز تجهیز چاه‌ها به کنتورهای هوشمند در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ صورت گیرد. در این راستا می‌توان اعتبارات مورد نیاز برای بهبود وضعیت نامناسب سفره‌های آب زیرزمینی را به‌نحو مناسبی در بودجه سالیانه منظور نمود. کم کردن تعداد زیاد طرح‌های بخش آب و پرداختن به موارد مهمتر مانند بهبود وضعیت سفره‌های آب زیرزمینی از مواردی است که باید در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ به آن توجه کافی شود.

- در راستای تقویت خودکفایی در تولیدات کشاورزی از طریق تأمین آب مطمئن و پایدار از منابع آب زیرزمینی و صیانت از حقوق مصرف‌کنندگان فعلی، لازم است تا هزینه‌های مربوط به جمع‌آوری آمار، اطلاعات و تحلیل‌های مرتبط و همچنین جلوگیری از حفر چاه‌های غیرمجاز و ارتقای کارایی گروه‌های گشت و بازرسی، به‌نحو مناسبی در بودجه‌های سالیانه در نظر گرفته شود.

- از آنجایی که درآمد حاصل از واگذاری‌ها، فروش اموال و نیروگاه‌ها و سایر درآمدهای مشابه وزارت نیرو به خزانه‌داری کل واریز می‌شود، شایسته است تا سازوکار مناسبی در دولت جهت به کار رفتن وجوه مذکور برای ارتقای اهداف و شاخص‌های برنامه‌های بخش آب اتخاذ گردد.

- با توجه به اینکه در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور، انتشار اوراق مشارکت با تضمین دولت تا سقف ۳۰,۰۰۰ میلیارد ریال و با تضمین شرکت تا سقف ۱۵۰,۰۰۰ میلیارد ریال در نظر گرفته شده است، بهتر است تا سهم بخش‌های مختلف و از جمله بخش آب به‌طور مشخص در بودجه سالیانه ۱۳۹۳ منظور گردد تا انجام آن در مراحل بعدی تسریع گردد.

- از آنجایی که ورود بخش خصوصی به طرح‌های بخش آب خصوصاً موضوع خرید تضمینی آب و پساب، مستلزم توجه بیشتر به این مقوله است، جهت جلوگیری از بی‌انگیزه شدن بخش خصوصی و تقویت هرچه بیشتر آن باید بودجه‌های مربوط به این امر به‌نحو مناسبی در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ منظور گردد.

- یکی از راه‌های مؤثر و مهم تأمین مالی طرح‌های بخش آب استفاده از فاینانس می‌باشد. با توجه به اینکه تأمین سهم ریالی طرح‌هایی که از فاینانس استفاده می‌کنند در جذب و استفاده از سهم فاینانس این طرح‌ها بسیار مهم می‌باشد، لازم است تا سازوکار تأمین سهم ریالی این طرح‌ها به نحو مناسبی در لایحه بودجه منظور گردد.

- با توجه به اینکه بدهی وزارت نیرو به پیمانکاران و مشاوران بخش آب حدود ۲۱۰,۰۰۰ میلیارد ریال می‌باشد، لازم است که راهکار مناسبی جهت تسویه یا تهاتر قسمتی از این بدهی در لایحه بودجه منظور گردد. اولویت‌بندی طرح‌های مندرج در لایحه بودجه، تسویه یا تهاتر به وسیله اوراق مشارکت با تضمین مناسب یا در نظر گرفتن قسمتی از اعتبارات مربوطه در لوایح بودجه می‌تواند به‌عنوان راهکارهایی برای این امر منظور گردد.

جمع‌بندی

در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور، فصل منابع آب بعد از فصل حمل‌ونقل، از بیشترین رقم اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برخوردار است. اگر اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مربوط به بخش آب از فصل مسکن و عمران شهری، روستایی و عشایری نیز لحاظ شود، در این صورت بخش آب (امور آب و آب و فاضلاب) از بالاترین میزان اعتبارات عمرانی (۲۳/۸ درصد کل اعتبارات عمرانی) در بین سایر بخش‌ها برخوردار می‌باشد. با توجه به اینکه عملکرد تخصیص بودجه سال ۱۳۹۲ (تا پایان آذرماه) در بخش آب تنها در حدود ۲۵ درصد رقم مصوب قانون بوده است، عدم برنامه‌ریزی مناسب می‌تواند، برآورد اهداف مربوط به این بخش را در اسناد بالادستی با مشکل مواجه سازد، البته لازم به‌ذکر است که در حال حاضر با توجه به شرایط اقتصادی حاکم بر کشور از منظر تورم موجود، اعتبارات موجود برای بخش آب باید حتی‌الامکان برای برنامه‌های با اولویت بالاتر تخصیص یابد.

اولویت‌بندی تخصیص اعتبار برای طرح‌های عمرانی در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ براساس پیشرفت فیزیکی طرح‌ها صورت گرفته است بدین صورت که بیشترین اعتبارات برای طرح‌های با پیشرفت فیزیکی بالای ۸۰ درصد در نظر گرفته شده است و تاریخ اتمام تقریباً تمام طرح‌های این بخش طی سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ می‌باشد. البته لازم به‌ذکر است که تنها پیشرفت فیزیکی نمی‌تواند معیار اولویت‌بندی قرار گیرد، بلکه بازده یک طرح باید به‌عنوان معیار تعیین‌کننده نهایی تخصیص اعتبار برای یک طرح مد نظر قرار گیرد. از طرف دیگر تأمین اعتبار طرح‌های بخش آب به دلیل اهمیت آنها باید توسط منابع مطمئن صورت گرفته و عدم قطعیت‌ها در این رابطه تا حد امکان کاهش

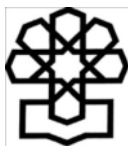
یابد. تا طرح‌های این بخش که حالت فرابخشی داشته و به طور مستقیم با سایر بخش‌ها در ارتباط است، زودتر به بازدهی برسد.

از نکات مهم دیگر در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ که باید به آن توجه کافی شود، تعداد زیاد طرح‌های بخش آب مندرج در لایحه می‌باشد. تعداد کل طرح‌های بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ تقریباً برابر با ۸۰۰ طرح در برنامه‌های مختلف این بخش می‌باشد که سال اتمام اکثریت قریب به اتفاق این طرح‌ها، سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ می‌باشد. با توجه به تعداد زیاد این طرح‌ها و وجود احتمال عدم تخصیص کامل اعتبارات برای آنها، باید در بودجه‌ریزی برای طرح‌های مختلف این بخش با توجه به معیارهای مختلف، از منظر تعداد طرح‌ها به صورت واقع‌گرایانه‌تری عمل کرد.

سایر مواردی که در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ مرتبط با بخش آب باید مدنظر قرار گیرند عبارتند از: توجه به اولویت مهار آب‌های مرزی خروجی از کشور، توجه بیشتر به حفاظت و سیانت از منابع آب زیرزمینی، تخصیص وجوه حاصله از فروش و واگذاری‌های اموال وزارت نیرو برای طرح‌های این بخش، تعیین سهم دقیق انتشار اوراق مشارکت برای بخش آب در لایحه بودجه، تأمین اعتبارات مربوط به خرید تضمینی آب و پساب از بخش خصوصی، تأمین سهم ریالی طرح‌های فاینانس و ارائه تمهید مناسب در لایحه بودجه جهت تسویه بدهی وزارت نیرو به پیمانکاران. در انتها نیز یادآور می‌گردد که نگاه به مقوله اقتصاد آب به‌عنوان امری است که باید در تمام موضوعات بودجه‌ریزی مرتبط با بخش آب مورد توجه کافی قرار گیرد. در این راستا لحاظ کردن آب به‌عنوان یک کالای اقتصادی و حرکت کردن در جهت واقعی کردن قیمت آب در تمام بخش‌های مصرف‌کننده باید در صدر برنامه‌های مورد توجه مسئولین بخش آب کشور قرار گیرد.

منابع و مأخذ

۱. لایحه بودجه سال ۱۳۹۲ کل کشور.
۲. قانون برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران.
۳. مصاحبه‌های شفاهی با مسئولین امر در وزارت نیرو (بخش آب).

شماره مسلسل: ۱۳۴۲۲

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور ۳۳. بخش آب

نام دفتر: مطالعات زیربنایی (گروه آب)

مدیر مطالعه: جمال محمدولی سامانی

تهیه و تدوین کنندگان: مهدی مظاهری، نرجس‌السادات عبدالمنافی

ناظران علمی: محمدرضا محمدخانی، حسین صفایی

متقاضی: کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی: _____

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۱۰/۸